

Variatie geeft kleur aan de openbare ruimte

Diversiteit in nieuwe aanplant is belangrijk, maar hoe bereik je dit?

In Apeldoorn werken de ontwerpers Openbare Ruimte Linda Hooijer en Jan-Albert van Buuren in één team met groenskundige Lex Kipperman. Hierdoor wordt sortimentsdiversiteit, sterk geadviseerd door de groenafdeling, ingevoerd vanaf de tekentafel.

Auteur: Santi Raats

In de buitengebieden van Apeldoorn zijn vooral de inheemse soorten te zien die de omgeving het beste toelaat: eik, beuk en grove den ten westen van het Apeldoorns Kanaal en meer els, es, wilg en berk ten oosten van het Apeldoorn Kanaal. In de parken zie je dit ondergrondgebonden verdeelpatroon terug. Daarnaast kent Apeldoorn vanaf de jaren tachtig op veel plekken een monocultuur. 'Dat komt door het opkomend minimalisme uit die tijd dat niet alleen in de architectuur en bebouwing tot uiting kwam, maar ook zijn weerslag had op het openbaar groen,' vertelt groenkenner Lex Kipperman. 'We hadden vele eikenlanen, maar ook iepen.'

Overgaan op diversiteit

Op een gegeven moment braken er ziekten en plagen uit, zoals iepziekte, watermerkziekte bij wilgen, kastanjemineermot, en later ook kastan-jebloedingsziekte, eikenprocessierups en recentelijk de essentaksterfte. 'Door de grootschalige aanplant van monoculturen raakten we in de

loop der tijd ineens een belangrijk deel van het bomenbestand kwijt,' aldus Kipperman. 'Door het maatschappelijk dilemma van onder meer de eikenprocessierups is het niet meer verstandig grootschalige, aaneengesloten structuren te creëren. Dat zette ons aan het denken.'

Ontwerpvarianten

Uit het nadenken over diversiteit kwamen de bomenkenner en twee ontwerpers met drie ontwerpvarianten naar voren: diversiteit voor lanen, voor 'linten' en voor wegen met 'bermruimte of aangrenzende parkruimten'.

Van links naar rechts Linda Hooijer, Jan-Albert van Buuren, Lex Kipperman

Laan

Quercus castaniifolia
'Green Spire'

Quercus robur

Quercus dentata (Japanse keizereik)

Quercus pubescens (zachtjarige eik)

Lint

Corylus columna

Gleditsia triacanthos
'Inermis'

Acer rubrum 'October Glory'

Sophora japonica 'Regent'

Gleditsia triacanthos 'Schaedemaster'

Clumps

Acer saccharinum
(zilversdoorn)

Acer rubrum
'October Glory'
(rode esdoorn)

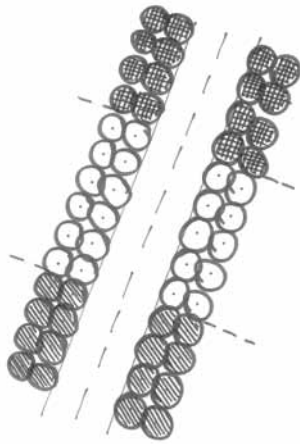
Liquidambar styraciflua
(amberboom)

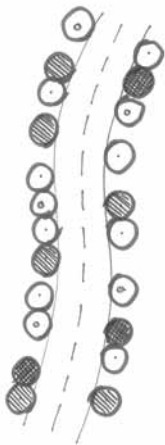
Sophora japonica
'Regent' (honingboom)

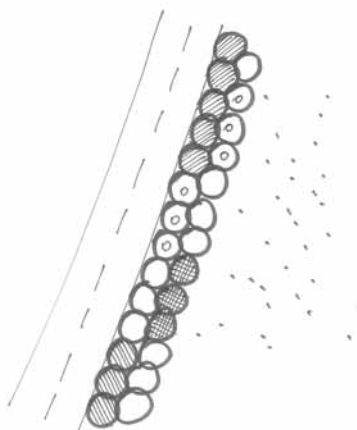
Quercus petraea
'Mespilifolia'
(wintereik)

Variant 1. Een laan is een traditionele weg met bomenrijen aan weerszijden die gekenmerkt wordt door symmetrie in het profiel, evenals eenduidigheid in de lengte. Dit brengt monocultuur en eenduidige, vaste plantafstanden als enige mogelijkheid met zich mee. Wel zou je kunnen variëren met boomsoortvariëteiten. Een laan heeft daarbij een sterk monumentaal karakter. Een "lint" is meer informeel. Voor grootschalige, toekomstig monumentale laanstructuren is het belangrijk te kiezen voor een boomsoort waarvan je verwacht dat deze lang mee kan gaan. Gezien de ervaringen in het verleden is het onwaarschijnlijk dat van één soort alle variëteiten uitvallen. De nieuwe variëteiten die Apeldoorn in een laan toepast naast een bestaand deel *Quercus robur* zijn: *Quercus pubescens* (zachtharige eik), *Quercus castanifolia* 'Green Spire' (kastanjebladige eik) en *Quercus dentata* (Japanse keizereik).

Variant 2. De 'lintvariant' is een ontwerp waarbij de weg het qua tracé en de ruimte eromheen toelaat om bomen in lossere plantverband toe te passen, niet alleen in onderlinge plantafstand, maar ook voor wat betreft sortiment. Langs deze linten kunnen boomsoorten elkaar dus meer afwisselen, niet in een vast herhalingsstelsel, maar meer willekeurig afwisselend. In dit stelsel passen zo'n vijf of zes min of meer dezelfde boomtypen. Langs zo'n lint heeft het Apeldoornse ontwerpteam gekozen voor *Corylus colurna*, *Gleditsia triacanthos* 'Shademaster' en 'Inermis', *Acer rubrum* 'October Glory' en *Sophora japonica* 'Regent', in beeld boomsoorten die met elkaar harmoniëren en dus niet al te veel verschillend zijn. Op deze wijze ontstaat een los, gevarieerd, maar wel harmonieus bomenbeeld waarin geen vast patroon is te ontdekken. Toch is het van begin tot einde een geheel. Het gaat hier dus vooral om in beeld de juiste combinaties te kiezen, uiteraard altijd wel aansluitend bij de aanwezige grondslag. Voordeel van deze variant is dat als een soort uitvalt, je deze gemakkelijk door een andere bijpassende soort kunt vervangen, zonder het beeld aan te tasten.

Variant 3. Dit is de 'ruimte langs de weg'-variant, waarbij de ruimte er is om groepsgewijze boombeplanting toe te passen. Boomgroepen of *clumps* noemen de Apeldoornse ontwerpers deze boomplantwijze. Je kunt deze letterlijk in groepen aanplanten of kiezen, zoals in Zuidbroek, voor een doorgaande boomstructuur. In deze nieuwbouwwijk wordt dit systeem aan de rand van het circa 30 hectare grote wiggpark toegepast. Linda Hooijer legt uit: 'Langs het park ligt een woonstraat: de Rumbastraat. We willen de overgang naar het park benadrukken met een doorgaand bomenverband. In het westelijk deel bestaat dit uit losse boomgroepen, in het oosten uit een dubbele bomenrij. Deze structuur is opgebouwd uit clumps bestaande uit *Acer saccharinum* (zilveresdoorn), *Acer rubrum* 'October Glory' (rode esdoorn), *Liquidambar styraciflua* (rode esdoorn), *Sophora japonica* 'Regent' (honingboom) en *Quercus petraea* 'Mespilifolia' (wintereik). Ook hier is weer gekeken naar verwantschap in grootte en vorm van de bomen. De verschillende boomgroepen wisselen elkaar af, maar vormen ruimtelijk één structuur.'